

О. А. ЗАХАРЕНКО У ДІАЛОЗІ ІЗ СУЧАСНІСТЮ

Його називали добротворцем і подвижником, фанатом і диваком-альтруїстом, великим мрійником і глибоким аналітиком, фантазером і винахідником, генератором ідей і скульптором дитячих душ, духовним батьком села і Прометеєм учительського роду, а його школу – звичайну сільську школу – називали Школою Мрійників, Колискою долі, Центром добра і мудрості, Храмом знань та народної моралі і навіть Меккою вітчизняної педагогіки!

У пам'яті тих, хто його знав, він був і залишається людиною особливою: сильною і вольовою особистістю, людиною великого розуму, невичерпної енергії і народної мудрості, громадянином-патріотом, Вчителем з великої літери, який зумів піднести свою працю до вершин педагогічної майстерності, вибудувати власну версію виховання і навчання дитини, яка базується на повазі до дитячої особистості, бажанні розкрити її здібності і виростити могутні пагони з найкращих рис.

Сьогодні можна з впевненістю констатувати, що педагогічній громадськості України пощастило: вона має взірць виховання громадянина в умовах модернізаційних суспільних змін. Не даремно цей унікальний досвід названий «Сахнівським чудом». Введені Олександром Антоновичем Захаренком такі поняття, як «педагогіка конкретної дії», «педагогіка трьох: вчитель, батько, учень», «педагогіка родини – еліксир психічного і фізичного здоров'я дитини», «педагогіка вічної естафети поколінь – першоджерело формування патріотичних почуттів», «педагогіка доброти і щедрості людської душі», «педагогіка творення своїми руками добра на землі», згодом стали афоризмами.

Усе, що втілював великий педагог упродовж чотирьох десятиріч: будівництво шкільних споруд методом народної толоки, «Криниця Совісті», «Поляна Пам'яті», музей рушника, випуск 4-х-томника «Енциклопедії шкільного роду», збірників тематичних матеріалів, зокрема серії «Загальнолюдські цінності», матеріали телепередач шкільного сільського

телецентру «Роде мій красний...» та «Поспішай робити добро людям», оповідання «Світлий слід на землі», «Спогад», «Криниця совісті», «Культура», «Національна ідея», «Комора досвіду людського», – спрямовувалось на виховання національно свідомої людини, патріота України.

Олександр Антонович наголошував, що школа невіддільна від національного ґрунту, вона повинна формувати й берегти національну культуру, оригінально поєднувати й утверджувати загальнолюдські й національні цінності, і закликав своїх колег: «Повторімося в наших вихованнях прекрасними рисами національної культури, патріотичним духом любові до свого народу..» [1, с. 14].

Коли Україна стала незалежною, Олександрові Захаренку не довелося кардинально змінювати свою педагогічну лінію, адже вона базувалася на вічних темах – любові до рідної землі, повазі до свого роду, повазі до учнів та колективу. «Незалежна Україна, як повітря, як води, потребує нової школи, яка хоч на крок ітиме попереду суспільства. Нової за змістом, за системою і технологією навчання та виховання – чесною та добродійною, що дасть країні покоління чесне, мудре, порядне, працювате, яке ніколи не зречеться своєї державності, своєї історії, не зречеться святих істин, справедливості, давніх і нових традицій, дружби і поваги до культури інших народів. Найкращий вихователю громадянина України – власна правдива історія, культура, традиції нації», – писав Олександр Антонович [3, с. 61].

Сучасна педагогічна наука акцентує на необхідності створення соціокультурного середовища як особливо важливого елемента освітньо-виховної системи. Олександр Антонович Захаренко був на цьому шляху першопрохідцем. У пошуках шляхів досягнення високої мети – виховання Людини – він прийшов до ідеї створення виховного простору. У книзі «Поради колезі, народжені в школі над Россю» він підкреслював, що «кожен квадратний метр території виховує, кожен шкільний папірець навчає. Зроби територію, яка б виховувала і навчала» [2, с. 71].

В основі побудови виховного простору його авторської школи лежить геометричний принцип – «принцип трикутника», де три кути: «дитина» – «батьки» – «вчитель».

Завдання своєї роботи Олександр Антонович Захаренко називав ідеями і вважав, що в діяльності кожного вчителя має бути: глобальна ідея (здоров'я і життя людини), актуальна ідея (потреба в інформованості кожного вчителя), найнеобхідніша (перетворити школу у теплий затишний родинний будинок, де кожна дитина – скарб) та найдавніша ідея (миłosердя, що є найдавнішою цінністю людини).

Вчений-педагог поставив перед школою такі базові завдання: формувати кращі якості кожної дитини, кожної молоді людини, що притаманні українському народу – моральність, чуттєве ставлення до природи, світу, силу волі, почуття обов'язку перед сім'єю, сусідами, односельцями, Батьківщиною, людську гідність, шляхетність (порядність): сприйняття красивого і в природі, і в суспільстві, і в людині як основи людського буття; здатності до милосердя, саморозвитку й самовдосконалення.

Основу школи О. Захаренка становили десять базових понять, які визначені сахнівськими педагогами для повсякденного спілкування з дітьми та батьками: мир, людина, знання, сім'я, Батьківщина, соціальна справедливість, праця, земля, милосердя, культура, які не втратили актуальності і нині.

Олександр Антонович Захаренко мріяв, щоб гуманістичні цінності цивілізованого світу стали нашим надбанням. Науку добра він визнавав «наукою з наук» і підкреслював: «Якщо ця наука не опанована, решта «наук» може завдати шкоди людині». Гаслом Сахнівської школи є слова її директора: «Поспішаймо робити добро. Духовне добро. Воно стократ цінніше від матеріального» [3, с. 64].

О. Захаренку, «духовному директору села», вдалося реалізувати мету свого життя – створення школи, де панує атмосфера творчості, радості, довіри,

духовного, морального і фізичного здоров'я, тобто середовище, в якому діти виростають здоровими, з міцним психологічним імунітетом. «...педагогіка Захаренка – «педагогіка життя», «педагогіка конкретної дії», що увібрала цінності гуманної педагогіки, української народної педагогіки і винятково багатий, глибоко осмислений досвід творчої праці усіх, хто вірив директору, йшов за ним і наполегливо створював нову школу», – наголошує академік О. Савченко [4, с. 3].

Звуковий фонтан, обсерваторія, планетарій, картинг, дельтаплан, стадіон, спортивні майданчики, дендропарк, Криниця совісті, літній і зимовий плавальні басейни і багато іншого... . Олександр Антонович Захаренко не тільки народжував ідеї. Його енергія переростала в одержимість, запалювала інших – і мрії втілювались у реальність. Простий, земний і талановитий, творець і організатор, академік, директор, батько.

Гарний зажинок його старанно засіяної, добре виплеканої, дуже цікавої і своєрідної педагогічної ниви ще довго зорітиме на обрії не тільки Сахнівки, адже він став надбанням Черкащини і всієї нашої України.

На освітянських форумах йдеться про те, щоб його досвід, як директора школи, вчителя, вихователя колективу навчально-виховного закладу, в який він щедро, до душевної глибини, до повної самовіддачі і найлюдянішої прихильності вливав свою снагу, набував все кращого поширення в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захаренко О. А. Поради колезі, народжені в школі над Россю / О. А. Захаренко. – Черкаси: Агрополіс. – 2005. – 93 с.
2. Захаренко О. А. Поспішаймо робити добро / О. А. Захаренко. – Черкаси, 1997. – 28 с.
3. Захаренко О. А. Слово до нащадків / О. А. Захаренко. – К.: СПД Богданова А. М., 2006. – 216 с.
4. Савченко О. Я. Сахнівський феномен / О. Я. Савченко // Слово до нащадків / О. А. Захаренко. – К.: СПД Богданова А.М., 2006. – С.3.